

Հոն հասած իր ցաւերուն
Անդունդներէն, դեռ կը սպասէ կը սպասէ
Գեղին՝ որ է այլ եւս իր միակ յոյսն:
Եւ դարակի մը բարձրէն՝
Անօթներու եւ չիչերու մէջերէն
Կը ծիծաղի անուն մ'ոսկի տառերով
Եւ կարծես այսպէս կ'ըսէ.
«Կու տամ հանգիստ, մոռացում,
Զիս առ, զիս առ, ոչ թէ այն
Խաբեպատիր խառնուրդը. ես, ես միայն
Քիչ չիթերու մէջ կը փակեմ զօրութիւնն՝
Որ ամէն խոնջ բիբերու քուն կը շնորհէ,
Հանգիստ՝ ամէն սրբոտերու»:

ՎԵՐԱԾԵՆՈՒՆԴ

Ալ մէկ բանի չի յուսար նէ. տրժգոյն է,
Խօթ է ու խոնջ: Քանի՞ վայրկեան ունեցաւ
Ուրախութեան. և ունեցեալ բնաւ. գուցէ
Մօտ է իր օրն ալ վախճանին: Բայց կ'անցնի
Ապրիլի օդն յանկարծ. կ'ըսէ թէ «Կը զգաս»:

Յիշատակներ: Բայց ճշմարիտ էր հանդէսն
Իրիտասարդ հասակին, թէ՞ սըտախօս
Դիւթանք, խօլանք մըն էր, ու բան չի մընար,
Զի մընար բան մը գուարթագող ու սիրուն:
Ժրպատուն կապոյտը կը հըծծէ թէ «Նայէ»:

Սըրբաբուններ երգի, ազատ թըռչանքներ
Մենք ալ, մենք ալ վայելեցիրք օր մ', էինք
Տէր աշխարհի, զեղեցկութիւնը միայն
Մեզ համար էր, բայց որ ատենն էր արդեօք:
Եւ ծիծեռնակ մը կը հըծծէ թէ «Գարնան»:

Թարգմ. Հ. Ա. ՂԱՅԻԿԵԱՆ

ՎԵՐԱԾԵՆՈՒՆԴ

Ա.

Երգում է անա արեւ պայծառ,
Համբոյր է տալիս ծաղկած սարերին,
Ուրտեղ աղջիկներ, կոյսեր սիրավառ
Երգում են երգերն իրանց եարերին:
Համբոյր է տալիս կանաչ մարգերին՝
Ուրտեղ հովիւներ սըրբիգի սոյոյլը
Երգեր են ցանում մեղմիկ, սիրագին՝
Ձեփիւռի բոյրոտ ծոցումը վըրդով:

Ահա գառնուկներ անոյշ մայիւնով,
Ահա բոժոժներ գանգիւնով հեշտին,
Ահա ջրերը իրանց նանիով
Լեցնում են ծաղկոտ ծոցը սարերին:
Ցածիկ ծրխաններ էլ շունչ են հանում.
Ահա մըշակներ զընում են դաշտեր,
Երգելով երգեր այնպէս զըւարթուն,
Գութանի երգեր, հողի օրօրներ:
Այն ո՞վ է այնտեղ՝ փոշոտ ճամպայում՝
Զեռքում պինդ բըռնած ցուպը ճամբորդի.
Այն ո՞վ է այնտեղ, չորս կողմն է դիտում...
Մաշած շորերով աղտոտ, սընտոի...:

Բ.

Նա կանգ է առնում, չէ կարող քայլել.
Նա կանգ է առնում նեղ փողոցներում.
Սեմերի առաջ լըսում է երգեր,
Վառ յիշատակներ զարթնում են սըրտում:
Տեսնում է մայրեր պառաւ՝ ծերունի,
Իրանց տունների չեմերի առջին
Նըստած՝ հանում են ձայնը ջահրակի,
Ձայնը անուշիկ, այնպէս հեշտագին:
Ախ, այն ձայները յիշատակներ են.
Ուռչում է սիրտը անբաղդ պանդուխտին.
Մի քանի կաթիլ այրուած աչերէն
Մեզմ գըլըրուելով դէպ՝ վար հոսեցին:
Յիշատակներ են ամէնը, ամէն...
Կեանքեր են, կեանքեր, օրեր թանկագին:
Նա կանգ է առնում: Ահա գալիս են
Ջրբեր աղջիկներ ժըպտուն, խընդագին:
Մէկ, մէկ կուժ դըրած իրանց ուտերին՝
Եարերի երգով խըրճիթ են դառնում.
Աղբիւրների մօտ ջրերը լացեցին՝
Տեսնելով նըրանց աչերը սիրուն:
Երազոտ սարերում նոր բացուած տունկեր
Է՛լ ամօթահար՝ դէպ՝ վար թեքուեցին.
Ո՞վ ունի նըրանց նըման վառ այտեր,
Ո՞վ ունի նըրանց պէս վարսեր նըրբին:
Է՛լ չի դիմացաւ. կանգ առաւ այնտեղ.
Մի քարի վըրայ նըստաւ տըրտմունակ.
Ըսպասեց, մինչև հասան աղջիկներ.
Ջուր ուզեց նըանցից, ջուր, ջուր անուշակ:
Քանի՞ տարիներ օտար երկըրում
Այն անոյշ ջրին համը չէր տեսել.
Քանի՞ տարիներ իր սըրտի ծալքում
Կարօտը, կարօտն վառուել էր՝ այրուել:
Կարօտը վաճ վաճ՝ իր հայրենիքին.
Կարօտը իրա ծընողքին սիրուած.
Կարօտը՝ ճըպարտ այն վեճ լեռներին.
Կարօտը՝ ճըղկոտ այն դէպշտերին բաց:
Խըմեց անկըշտում, մէկ կուժ ջուր խըմեց...

Այն աղջիկները իրան յիշեցին.
 Բայց ախ, նա երբեք ներանց չի յիշեց,
 Ըսեղսնեց քայլել ճամբի երկայնքին:
 Խըմնեց նա, խըմնեց, մէկ կուժ ջուր խըմնեց
 Իր մի օր սիրած աղջկայ ձեռքից.
 Այն վարդ աղջիկը իրան շուտ յիշեց...
 Դէպ է տուն զընաց սիրտով վըշտալից:
 Այն ո՞վ է այնտեղ՝ փողոցի խորքում
 Մի երգ է երգում, սև երգ պանդուխտի.
 Ու՛րբեր են այնտեղ՝ ցած խըրճիթներում
 Լքուում են երգ այն անբաղդ տղի:
 «Քանի՞ տարիներ օտար երկրքում
 Կարօտը սրտումս այրում է ու վառումայ.
 Քանի՞ տարիներ, է՛յ իմ մայրիկ ջան,
 Քեզի պահել եմ իմ կուրծքին վըրայ:
 Ահա ես եկայ. սեմերի աւջին
 Տեսայ նանիներ երգ էին կանչում.
 Մայրիկ, բիբերըս քեզի չի տեսին...
 Պէ՛ր ես, մայրիկ ջան, ո՞ր ես, ո՞ր տեղում...:
 Պանդուխտի կեանքը ո՞վ է ունեցել...
 Ոտար երկնի տակ, մութ փողոցներում
 Հերի՞ք, մայրիկ ջան, հերի՞ք եմ տանջուել.
 Է՛լ թո՛ղ ես հանգչիմ իմ ջերմիկ ծոցում...»:
 Ինչո՞ւ լալիս են ծերունի մայրեր,
 Ինչո՞ւ են ծեծում իրանց կուրծքերը.
 Ախ, ի՞նչ է, ի՞նչ է, ի՞նչ է պատահել...:
 Երգում է տըխտը, երգում պանդուխտը.
 «Հերի՞ք, մայրիկ ջան, հերի՞ք եմ տանջուել.
 Թող գէթ մէկ անգամ ես քեզի տեսնեմ.
 Բաց քո թևերը, ես շատ եմ լացել.
 Գրեկի՛ր ինձ, մայրիկ, օրօր երգելին...»:
 Քայլում է, քայլում ցաւած երգերով
 Ձեռքումը բըռնած ցուպը պանդուխտի.
 Սիրտը շատ լեցուն յիշատակներով՝
 Յիշում է ուրախ կեանքը իր տղի...:

Փողոցի միջին աղջիկներն ամէն
 Իրանց տունները վազում են փութով,
 «Եղօն է եկել, Եղօն» կանչելէ:
 Նրանք են իրանց ծուռեղի վիշտով:
 Գիտում են նըրանք, գիտում են, գիտում,
 Եղօի մայրը շատոնց է մեռել.
 Արդէն Եղօն ինք սև հողի ծոցում՝
 Երբ դեռ փոքրիկ էր իր հայրն էր յանձնել:
 Նրերով նանիներ «այս, վայս» են անում,
 Միտքներն են բերում անբաղդ Եղօին.
 Նա դեռ ջահէլ էր՝ օտար երկրում
 Հասնելու լուրը երբ իրանք առին:
 Ու երկարում է, զարնում է ուժգին

Եղօի երգը ջարդուած կուրծքերի:
 Եղօ՛, խեղճ Եղօ, այնտեղ սև հողին
 Աև թնտրում է նանիդ սիրելին
 «Իկել է, նանի, Եղօն եկել է»:
 Ատում են աղջկունք իրանց մայրերին.
 Նեղ փողոցներում Եղօն երգում է
 Մի երգ պանդուխտի, մի երգ տըխտի...:

Հոտաւ նա, հասաւ խորհիթի առջև.
 Ինչո՞ւ, բայց ինչո՞ւ, իր պառաւ նանին
 Ջահեկին մօտիկ ինչո՞ւ չէր նըտել.
 Ինչո՞ւ տըղաքներ տըխտը նայեցին...:
 Բաղիւնց ցած դուռը պարզուկ տըխտին,
 «Բաց, նանի, պառաց, եկել է ողորդ.
 Բաց քո թևերը, թող զըրկումդ հանգչիմ.
 Կարօտն եմ քաշում անոյշ համբոյրիդ»:
 Բայց ձայն չէր լքուում. տըղաքը ամէն
 Է՛լ փախել էին իրանց տըխտից.
 Բախեց նա անվերջ, ձայն չեկաւ ներսէ.
 Ո՞ր էր իր նանին, միթէ մեռած էր...:
 Նըտաւ յուսահատ այն քարին վըրան՝
 Մանուկ օրերի իր բարեկամն էր.
 Այնտեղ նա լացեց, լացեց անվախճան.
 Ո՞ր էր իր մայրը, ախ, ո՞ր էր, ո՞ր էր...:
 Ելաւ ու կոտորեց դուռը տըխտին.
 Մեռելութիւն կար, չըլուէ չէր լքուում.
 Կոտորած էր դուռը փոքր թոնրատունին՝
 Ուրտեղ երգած էր մանուկ օրերում:
 Օճախը մարած, փայտի մի կըտոր
 Լքուած էր այնտեղ, և գորա վըրան
 Տեսաւ պատկերներ. սիրտին վերաւոր
 Վէշքերն այն առնել լայն լայն բացուեցան:
 Մօր, հօր պատկերն էր, առաւ համբուրեց.
 Լացաւ ու լացաւ անշոյս, ժամերով.
 Գրուլին տըրտօրէն խօլաբար շարժեց,
 Մարած օճախէն բաժնուեց միշտ լալով:
 Ախ, այն օճախը՝ որի առջև նա
 Ձըմրան օրերում հէքեաթ էր լքել.
 Յետոյ իր նանու ծուռեղերին վըրայ
 Թըռչունի նըման մեղմ քուն էր մըտել:
 Ա՛խ, այն օճախը իր կեանքն էր, կեանքն էր.
 Ինչո՞ւ քանդուած, աւերուած զըտաւ.
 Այն պարզ օճախը իր իտէլին էր...
 Ինչո՞ւ օճախէն մի օր հեռացաւ...:
 Միտքը ցաւերից շուտ պիտի պայթէր...
 Գրքան առջև տեսաւ ժպտիտով
 Վէշքին բարեկամն. սիրական շունն էր.
 Գրկումը սեղմեց իր մանուկ կեանքին
 Անկեղ ընկերը անգին, սիրական

վերջին բարեկամն այս աշխարհին մէջ...
Սեղմեց գրկուում պինդ, պինդ անվախճա՛ն:
Շունը առաջնորդ եղաւ եղօին,
հա հետեւեցաւ նըրան գրխիկոր...
Այն ո՛վ է այնտեղ արցունք է թափում
Մի շիրմի առջև՝ սիրտով վիրաւոր...
*
* *

Դագու՛մ է ահա՛ արևը պայծառ,
Համբոյր է տալիս ծաղկոտ սաբերին,
Ուրտեղ մանկութեան օրերումը վառ
Եղօի զուարթ երգերն լըսուեցին:
Բայց ո՛վ է այնտեղ, մի ծառի տակին
Մի շիրմի առջև արցունք է թափում.
Ասէ՛ք, օ՛, ասէ՛ք, այն ո՛վ է այնտեղ
Մի մանկան նըման տըխու՛ր, հեկեկում...
Այն ո՛վ է այնտեղ սե երգ է կանչում.
«Մայրիկ, ես եկայ, — օճախը մարած —,
Բաց քո թեկերը, թո՛ղ հողի զըրկում
Էս սիրտը լըռի քեզ պի՛նդ պինդ սեղմած...»
ԱՐՄԵՆ ԵՐԿԱՅԵ

ԱՂՈՒԷՄՆ ՈՒ ԴԵՌԱՍԻ ՆԱՊԱՍՏԱԿՆԵՐԸ

Դէմքով բարի, համակրիկի, իր նպատակին
Հասնելու չափ քաջ համբերող,
Աղուէս մը կար կեղծել գիտցող՝
Եւեղ ցորչափ յատուկ ձերքն էր ողջ իւր ցեղին:
Կազմ է պատրաստ տի ի կապուտ ե կողոպուտ
Դրացւոց իւրոց դարանամուտ:
Հա մի գիշեր հանոց մ'ամբողջ կուլ տուած էր,
Առաւօտուն ես եկած էր՝
Ուրախ զըւարթ դաշտի վերայ ըսբօսնելու,
Դափնէ ծառի տակ հանգչելու,
Զհրդ հերոս մի որ ի խազմէն արինազայր
Վայրիկ մ'ուզէր առնել դադար:
Դաշուն էր այն ինչ դաշտազանդ, շոգեպարար.
Որորտեղով աղուէսն ի նա ման կու գար:
Արշալուիկն արցունքերը կը մաղուէին,
Կը հեշտանար սիրտն ու փորը կուշտ աղուէսին.
Թաւալզըր մերթ նա կուգար մէջ եղեամին,
Դըռոյթ կու տար, պարզէր, ծալէր մերթ գիւր
(ազին.
Ազինն հետ խաղ էր սարքում, հրդը մի մանուկ,
Աղուէսն այն հին օձի բըղուկ:
Անդին երկու ձագ նապաստակ ես խաղային,
Ի գիւ ի վէզ մերթ կու գային դաշտին վերայ,
Մերթ ալ նըստած յետին թեթի թաթից վերայ,

Միմեանց ողջոյն, նաև համբոյր շատ կու տային.
Հապա յաւէտ սիրայորդոր
Ճաշ առնէին թիւմ է ծոթոր:
Մէկ մ'ալ տեսան՝ տուտին ի ժած հովահրելով՝
Աղուէսն անդին ժուռ գալով:
Հայուըտեցան շուտ մ'իրարու ե լուռ կեցան,
Խորհուրդ ի մէջ առին հապա, դեղեցան,
Մի փորձ արին, գնացին առաջ մի քայլ, երկու,
Եւ փորձն ի խրատ եղաւ նոցա շուտ փախչելու:
Յայնժամ աղուէսն հայեց աչօք յոյժ սիրարկու,
Մինչև թուկեց այն անմեղուկ ձագերն երկու,
Որ անգիտակ նենգաւորաց չար արուեստին՝
Մնացին կառչած ի նոյն տեղին:
«Եւ տես ինձ արդ, անոնցմէ մին,
Ի՛նչ գեղեցիկ աչքիւ ունի, կ'ըսէ միւսին,
Ի՛նչպէս անոյշ մեզ կու նայի, գորովալի՛,
Մեզի համար սիրով հալի:
Ի՞նչ վախ կայ. օ՛ն»: Եւ շուտ մը հոն,
Վախն անոնցմէ կ'ըլլայ ցըրօն:
Մի ե երկու առաջ կ'երթան քայլ առնելով,
Տատամսելով, լըրտեսելով.
Քանի կ'երթան, այն անօրէն կենդանին ալ
Կ'անցընէ իւր կեղծաւոր դիմացը փայլ:
Մինչ զի վըստահ ե ապահով ե կայտուելով՝
Կը մօտենան աղուէսին քով
Եւ սա շոյում, ըստ կարելոյն լ'ամէն կերպով
Լէցնում է զայնս խընդութիւնով:
Խեղճ ձագերը այսչափ խինդէն կը գինդման,
Քանզի զըտին մէծ բարեկամ,
Եւ այժմ ի սպառ են երջանիկ.
Այս է նոցին նստուտ կարծիք:
Բայց կու գար մի ծեր նապաստակ՝ կ'անցնէր
(անկէ,
Եւ վագելով՝ Փախէք, կ'ըսէր, փախէք առկէ.
Հա ձեր ոտքին տակ փորում է ձեզ գերեզման:
Խրատ յոյժ բարի, այլ անօգուտ ե անազան:
Երկու զըժբաղդ ձագուկները կ'ուզեն փախչիլ,
Բայց աղուէսը փութաց անոնց վըրին կըպչիլ.
Եւ որպէս զի դատ մը տայ ձեզ որ չըլլայ սին,
Փըլըհց անոնց ոտքուտին:
Դուք դեռատի անփորձ տղերք,
Ընկերութեան մէջ որ մըտնէք,
Շըրջապատուած էք յարածամ
Գառնագգեստ շատ գայլիւրէ,
Կեղծելու վարժ աղուէսներէ,
Երեսանց լաւ՝ չար մարդկանէ:
Թող ձեր մըտքէն չ'ելլէ յայնժամ,
Թէ ձեզ համար ամէն բանն
Շատ աւելի վախնալ պէտք է
Ասանկ օտար ձեզ անձերէ:

Dorot.

ՍՏԵՓԱՆ ԽԱՇՁԵԱՆ